

Droog, droger, droogst... onze natuur heeft dorst

Robin Verachtert (Natuurpunt Beleid)

Het vijfde droge voorjaar in zes jaar tijd. Nergens in Europa is de situatie zo acuut als bij ons. Van veel planten en dieren in ons land wordt opnieuw het uiterste gevraagd. Op deze werelddag tegen woestijnvorming en droogte start Natuurpunt met een nieuwe reeks om de impact van de droogte op onze natuur zichtbaar te maken. We bekijken daarbij ook waar het beleid tekortschiet en op welke manieren we kunnen evolueren naar een droogterobuuster landschap.

Het mag de voorbije tijd dan wel wat geregend hebben, toch staan heel wat grondwaterstanden nog steeds veel te laag. Bij 54% van de meetplaatsen werden er midden juni lage tot zeer lage grondwaterstanden opgetekend. En dat komt niet alleen door een veranderend en verstoord klimaat. Droogte en verdroging zijn eveneens een politieke keuze.

Verdroging en droogte versterken elkaar

Droogte is niet hetzelfde als verdroging. We spreken van droogte bij een uitzonderlijk droge periode die afwijkt van een normale situatie en die lang duurt. De bodem heeft dan meer water nodig dan dat er beschikbaar is. Droogte is vaak tijdelijk. Althans, dat was tot voor kort de officiële uitleg. Een vijfde droge voorjaar in zes jaar tijd bewijst nog maar eens dat we door een veranderend klimaat opschuiven naar een nieuw normaal. Verdroging dan: reeds een gekend probleem vanaf de jaren 70. Verdroging betekent dat er te weinig water aanwezig is om de natuur in stand te houden. De oorzaken van verdroging zijn bekend: een hoge verhardingsgraad, ontoereikende wetgeving en weinig daadkrachtige handhaving. Beleidsmakers hebben het waterbeheer veel te vaak exclusief afgestemd op economische sectoren als intensieve landbouw en de niet-aflatende bouwwoede. Water wordt via drainering, grachten en riolen in sneltempo afgevoerd richting zee, alleen maar om gronden zo snel mogelijk droog te trekken. We weten nochtans wat ons te doen staat: de nadruk moet dringend weer komen te liggen op regenwater vasthouden, zodat het kan infiltreren in de bodem. Maar tussen droom en daad staan bezwaren en dwarsliggers in de weg. De voorbije jaren zijn er heel wat goede initiatieven en strategieën uitgewerkt om Vlaanderen droogterobuuster te maken. Het gaat helaas te traag. Dit omdat er een enorme kloof gaapt tussen de uitgewerkte visie en de concrete uitwerking op het terrein. Hoopvolle projecten als de Blue Deal zijn nog te vrijblijvend en conflicteren met individuele vrijheden en rechten die vroeger te lichtzinnig zijn toegekend.

De klap te veel

Alle natuur heeft water nodig. Als periodes van aanhoudende droogte het nieuwe normaal worden, dan kan dat de doodsteek zijn voor soorten die het nu al moeilijk hebben in Vlaanderen. Eén mislukt voortplantingsjaar valt te compenseren, maar al te vaak mag dit niet gebeuren. En net daar wringt het schoentje. Bovenop alle bestaande problemen (stikstof!) kan de natuur ernstig lijden onder droogte. Zo zijn beschermde veengebieden afhankelijk

van regenwater. Als dat droogvalt, breekt het veen af en is het verdwenen. Dat is niet alleen slecht voor de natuur maar ook voor het klimaat, want bij veenafbraak komt veel koolstofdioxide vrij. Naast veengebieden kunnen ook vennen, beekdal- en riviersystemen verdrogen. Bepaalde bossen en heidegebieden staan er slecht voor. Boomsorten zijn verzwakt, al dan niet door de droogte in combinatie met andere stressfactoren, zoals ziektes. Hoe de fijnsparren er momenteel bijstaan, spreekt boekdelen.

Door verdroging van leefgebieden lopen daarnaast bijzondere, kwetsbare plant- en diersoorten gevaar. Zo is een droog voorjaar desastreuus voor veel weide- en watervogels. Voedsel vinden is moeilijk omdat bodemdieren zich dieper terugtrekken en het grondoppervlak keihard is. Andere unieke planten, watergebonden insecten zoals vlinders en libellen, vissen, kikkers en kamsalamander: ze komen allemaal verder onder druk te staan. Daarbij neemt door droogte de kans toe op andere negatieve effecten: de achteruitgang van waterkwaliteit, invasieve exoten, verzilting, belemmering van vismigratie, boomziektes en natuurbranden.

Onderzoek en actie

Al die droge jaren hebben al heel wat kennis opgeleverd over de effecten ervan op de natuur. Om die kennis beter zichtbaar te maken starten we, samen met experts allerhande, met een dossier Droogte.

Kennisoverdracht is één ding. Maar beleidsacties moeten evenzeer volgen. Daarbij dienen alle mogelijke maatregelen ingezet te worden om te voorkomen dat verdere schade voor natuur en maatschappij ontstaat. Een ruimtelijke verdrogingsaanpak dus, waarbij kansen mét natuur worden gekoppeld. Wij geloven dat dit kan, maar dan moeten we wel enkele zaken met durf en zonder taboes aanpakken. Willen we een klimaatrobuuste en dus welvarende regio, dan zal heel het systeem de hand in eigen boezem moeten durven steken: woningsector, landbouw, infrastructuur, waterbeheerders, noem maar op. Water moet opnieuw een centraal aandachtspunt zijn in alle beleidsprocessen en planvorming. Het is daarbij van essentieel belang dat de natuur, water en de bodem hun regulerende functies terugkrijgen.

<https://www.natuurpunt.be/nieuws/droog-droger-droogst-onze-natuur-heeft-dorst-20220617>